

УДК 332.016

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

ОДАРЮК Тетяна¹

Ключові слова

Сидерати, біорізноманіття,
екологічна стабільність,
фітосанітарний стан,
маркування продукції

Анотація

Наведено регуляторні акти про вимоги до ведення органічного землеробства та маркування органічної продукції в Україні. Розглянуто кількісний стан земель відведених під органічне землеробство у країнах Європейського Союзу. Розглянуто органічне землеробство на прикладі підприємства ПП «Агроекологія» Миргородського району Полтавської області. Розкрито перспективи розвитку органічного землеробства в Україні.

Перед Україною постає питання пріоритетності економічної ефективності вирощування сільськогосподарської продукції та збереження родючості ґрунтів. З кожним роком погіршення стану земель спонукає до пошуку та запровадження методів органічного землеробства, яке базується на ґрунтозахисних технологіях, відтворенні родючості, використанні органічних добрив та моделюванні структури посівів.

Принципи та засади органічного виробництва в Україні визначаються відповідними регуляторними актами, які базуються на Законі України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [1]. Під органічним виробництвом розуміються сільськогосподарську діяльність, включаючи вирощування та збір урожаю, його обробку, та пакування, а також маркування готової продукції.

Однією з головних особливостей органічного виробництва у світі є необхідність перехідного періоду, для отримання сільськогосподарськими угіддями органічного статусу. В середньому, його тривалість складає 3 роки. Під час перехідного періоду, на відповідних угіддях застосовуються органічні методи виробництва, з метою приведення показників забруднення ґрунту до небезпечного рівня, а також поступового насичення органічними речовинами для відтворення природньої родючості. В перші роки після відмови від мінеральних добрив, урожайність ґрунтів падає, а потім поступово відновлюється.

Що стосується країн Європейського Союзу, то на сьогоднішній день площа органічних угідь становить 16,5 млн га. Лідерами є Іспанія (2,4 млн га), Франція (2,2 млн га) та Італія (2 млн га). Середня частка органічних угідь від наявних сільськогосподарських площ складає

¹ Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», старший викладач кафедри автомобільних доріг, геодезії та землеустрою, ORCID: 0000-0003-0454-8615, e-mail: olga23071980@ukr.net

близько 8,1%. Згідно з прийнятою Стратегією біорізноманіття ЄС до 2030 р. метою є довести даний показник до 25%. Сьогодні в Австрії даний показник становить 26%, Естонії – 22%, Швеції – 20%. Україна суттєво поступається екологічному прогресу, який досягнутий в ЄС, але, з ресурсної точки зору має значний потенціал для розширення органічного землеробства.

Влучним прикладом органічного землеробства в Україні є підприємство ПП «Агроекологія» Миргородського району Полтавської області, яке, крім досягнення екологічних цілей, демонструє зростаючі економічні показники діяльності. Земельний фонд господарства становить понад 7 тис. га, на яких вирощуються зернові та кормові культури без застосування агрохімікатів. Протягом 2015–2022 рр. на більшості площ підприємство отримувало врожаї рівня інтенсивного землеробства: пшениці озимої понад 70 ц/га, кукурудзи на силос – 500 ц/га, на зерно – 80 ц/га, ячменю ярого – 48 ц/га, вівса – 60 ц/га, соняшнику – 35 ц/га і більше [5]. Порівняння урожайності соняшнику, вирощеного ПП «Агроекологія», та урожайності культур по Україні за даними Державної служби статистики, ще раз доводить, що органічне землеробство не тільки безпечне, а й економічно ефективне. Досягнення високих показників урожайності соняшнику зумовлено раціональним проектуванням сівозмін, систем обробітки ґрунту, удобрення культур, догляду за посівами, оптимізації фітосанітарного стану посівів [5]. Конкретизуючи принципи органічного землеробства ПП «Агроекологія», можна виділити головні з них: по-перше, застосування ґрунтозахисних технологій, при яких обробіток ведеться на глибину до 5 см.; по-друге, використання сидератів і поживних решток сорго та ін.; по-третє, контроль норм внесення органічних добрив; по-четверте, застосування біологічних методів для захисту посівів від хвороб та шкідників; по-п'яте, проектування і корекція структури землекористування [5].

Органічне сільське господарство позитивно впливає на збалансованість між екологічною стабільністю землекористування та економічною ефективністю виробництва агропродукції. До переваг органічного сільського господарства належать не тільки екологічний добробут довкілля, але й стимулювання розвитку біологічного різноманіття, збереження здоров'я нації, підвищення смакових якостей продуктів харчування, заборона генетично модифікованих організмів, підтримання родючості ґрунту біологічними способами впливу (мінімізація обробки ґрунту, боротьба з шкідниками, внесення органічних добрив, ручна праця, урахування біологічних властивостей сільськогосподарських культур при обробці ґрунту). Замінником гною може бути солома, сидерати (люпин, еспарцет, горох), торф, пташиний послід.

Перспективами розвитку органічного землеробства вважають такі: популяризація сільського життя та сталий розвиток сільських територій; ефективність органічного землеробства та продуктивність вирощуваних сільськогосподарських культур та тварин при зменшенні виробничих витрат; формування у свідомості населення здорового способу життя та інтересу до споживання екологічно чистої та якісної органічної продукції; високі ціни на органічну продукцію як на вітчизняному, так і на світовому ринках; можливість експорту органічної продукції до країн Європейського Союзу та інших країн світу; спрощення процедури сертифікації та маркування продукції.

Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва (таб. 1).

Таблиця 1 – Фактори впливу на розвиток органічного землеробства в Україні

Фактори	Характеристики
Природно-кліматичні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Деградація сільськогосподарських земель. 2. Низький рівень заходів з охорони земель (будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд, залуження сильно деградованої та забрудненої шкідливими речовинами ріллі, насадження полезахисних смуг тощо) 3. Високе техногенне навантаження на площі землекористування Центральної та Східної України
Інституційні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатність законодавчого забезпечення ведення органічного землеробства. 2. Складність сертифікації. 3. Недосконалість державного контролю за використанням та охороною сільськогосподарських земель. 4. Низький рівень обслуговування установ щодо сертифікації. 5. Слабкість мережі інформаційно-консультативного забезпечення органічного землеробства.
Фінансово-економічні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Слабкість державної підтримки на період переходу до органічного сільськогосподарського виробництва. 2. Відсутність підбгових умов кредитування виробників органічної продукції комерційними установами. 3. Висока вартість кредитних ресурсів (процентні ставки на сільськогосподарські кредити на рівні 25-29%). 4. Відсутність можливості страхування ризиків органічного землеробства.
Соціально-психологічні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень свідомості населення в екологічних проблемах. 2. Недолік екологічного мислення та освіти. 3. Пасивність управління на сільськогосподарських підприємствах щодо збереження навколишнього середовища. 4. Відсутність громадського виховання, що викликає низький рівень свідомості суспільства.

Органічне виробництво продукції рослинництва, як і всього сільського господарства, є найважливішим фактором його успішного та сталого розвитку. Збереження ґрунтів, довкілля та виробництво екологічно безпечної продукції є головним обов'язком як українських, європейських, так і світових виробників.

Література

- [1] Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», від 10.07.2018 р., № 2496-VIII.
- [2] Довгань О.М. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність / О.М. Довгань, Київ, 2018р.,с. 200-206.
- [3] Постанова КМУ «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року», від 03.03.2021 р., №179.

- [4] Антонєць С.С., Антонєць А.С., Писаренко В.М. Органічне землеробство: з досвіду ПП «Агроєкологія» Шишацького району Полтавської області: практ. рек. / за ред. В. М. Писаренка. Полтава: РВВ ПДАА, 2010. 198 с.
- [5] Писаренко В.М., Антонєць А.С., Лукьяненко Г.В., Писаренко П.В. Система органічного землеробства агроєколога С. С. Антонця / за ред. В. М. Писаренка. Полтава, 2017. 131 с.

ECOLOGICAL AND ECONOMIC FEATURES OF ORGANIC AGRICULTURE

ODARYUK Tetyana

Abstract. Regulatory acts on requirements for organic farming and labeling of organic products in Ukraine are given. The quantitative state of the lands allocated for organic farming in the countries of the European Union is considered. Organic agriculture is considered on the example of the enterprise "Agroekologiya" of the Myrhorod district of the Poltava region. The prospects for the development of organic farming in Ukraine are revealed.

Keywords: ciders, biodiversity, ecological stability, phytosanitary status, product labeling.